

KAPITEL 5

Disciplen på anden hånd

“Min kære læser! Da der efter vor antagelse ligger atten hundrede og treogfyrretyve år mellem den samtidige discipel og denne samtale, så synes der tilstrækkelig anledning til at spørge om en discipel på anden hånd, da dette forhold vel ofte må have gentaget sig. Spørgsmålet synes da uafviseligt som også spørgsmålets fordring om en forklaring af de vanskeligheder, der muligt kunne tilbyde sig, når det gælder om at få disciplen på anden hånd bestemt i lighed med og i forskellighed fra den samtidige. Men uagtet dette, skulle vi dog ikke først betænke spørgsmålet, om det også er lige så rigtigt, som det er straks ved hånden? Skulle det nemlig vise sig, at spørgsmålet er urigtigt, eller at man ikke kan spørge således, uden at spørge som en dåre og altså uden at være berettiget til at sigte den for dårskab, der er forstandig nok til ikke at kunne svare, – så synes vanskelighederne at være fjernede”.

“Unægteligt, thi når man ikke kan spørge, så skal svaret ikke volde en ulejlighed, og vanskeligheden er blevet ualmindelig let”. “Dette følger dog ikke, thi sæt vanskeligheden lå i at indse, at man ikke kan spørge således. Eller har du måske allerede indset dette, var det måske meningen med, hvad du ytrede i vor sidste samtale (kapitel 4): At du havde forstået mig og alle konsekvenser af mit udsagn, medens jeg endnu ikke ganske havde forstået mig selv?” “Ingenlunde var dette min mening, så lidt som det er min mening, at spørgsmålet lader sig afvise, så meget mindre da det straks indeholder i sig et nyt spørgsmål, om der ikke er en forskel mellem de mange, der indeholdes under bestemmelsen: Disciplen på anden hånd, med andre ord, om det er rigtigt at dele et så uhyre tidsafsnit i to så ulige dele: Den samtidige – den senere”.

“Du mener, at der må kunne være tale om en discipel på 5., på 7. hånd osv., men hvis der nu end for at føje dig blev tale derom, fulgte deraf, at talen om alle disse forskelligheder, dersom den ikke var splidagtig med sig selv, ikke burde lade sig sammenfatte under et lige over for den bestemmelse: Den samtidige discipel? Eller handlede talen rigtigt, om den bar sig ad som du, så den var enfoldig nok til at gøre, hvad du var listig nok til, at få spørgsmålet om disciplen på anden hånd forvandlet til et ganske andet spørgsmål, hvorved du fandt lejlighed til i stedet for at samtykke eller misbillige mit forslag, at narre mig med et nyt spørgsmål? Men da du formodentlig ikke ønsker at fortsætte denne samtale, af frygt for at den skal udarte til sofisteri og kævl, så vil jeg afbryde den, men af udviklingen, som jeg nu agter at fremsætte den, vil du se, at der er taget hensyn til de ytringer, der er forfaldne imellem os”.

Paragraf 1. Disciplen på anden hånd i sin forskellighed fra sig selv

Her reflekteres altså ikke på den sekundære discipels forhold til den samtidige, men den forskellighed, på hvilken der reflekteres, er en sådan, at det indbyrdes forskelliges lighed overfor et andet bliver tilbage, thi den forskellighed, der kun er forskellig fra sig selv, bliver jo indenfor ligheden med sig selv. På grund heraf er det heller ej nogen vilkårlighed at bryde af, hvor man vil, thi den relative forskel er her ingen dynges korn, af hvilken kvaliteten ved et slag med hånden skal fremkomme, når den er indenfor den bestemte kvalitet. En dynges korn ville kun fremkomme, hvis man gjorde det at være samtidig dialektisk i slet forstand, for eksempel ved at vise at i en vis forstand var slet ingen samtidig, thi ingen kunne være samtidig med alle momenter, eller ved at spørge, når da samtidigheden ophørte, hvor ikke-samtidigheden begyndte, om der ikke var et grænseområde der kunne pruttende om, som den sludrende forstand kunne sige om: Til en vis grad osv., osv.

Alslig umenneskelig dybsindighed fører til intet, eller måske i vor tid til at blive anset for ægte spekulativ, da det foragtede sofisme,

fanden ved hvorledes det er gået til, er blevet den ægte spekulations kummerlige hemmelighed, og det i oldtiden som negativt betragtede: Til en vis grad (den parodiske fordragelighed der medierer alt uden smålighed) er blevet det positive, og hvad oldtiden kaldte det positive, distinktionens lidenskab, er blevet en tåbelighed.

Modsætninger viser sig nu stærkest ved at stilles sammen, og derfor vælger vi her den første generation af sekundære disciple, og den sidste (den som begrænser det givne spatium, de atten hundrede og treogfyrretyve år), og fatter os så kort som muligt, thi vi taler jo ikke historisk, men reduceret og ønsker ikke at adsprede eller bedåre nogen ved mangfoldighedens tryllerier. Derimod erindrer vi bestandig, under forskelligheden at fastholde den fælles lighed i forskellighed overfor den samtidige (først i næste paragraf vil vi nærmere se, at det spørgsmål om disciplen på anden hånd, væsentligt forstået, er et urigtigt spørgsmål), samt at forskelligheden ikke må vokse op til at forstyrre alt.

a) Den første generation af sekundære disciple

Denne har nu (relativt) den fordel at være den umiddelbare vished nærmere, at være nærmere til at erhverve en nøjagtig og pålidelig efterretning om det passerede af mænd, hvis pålidelighed man på andre måder kan kontrollere. Denne umiddelbare vished har vi allerede kalkuleret i kapitel 4. At være noget nærmere til den er nu vel en skuffelse, thi den, der ikke er den umiddelbare vished så nær, at han er umiddelbar vis, han er absolut fjernet. Dog, vi vil bringe denne relative forskellighed (som den første generation af sekundære disciple har i forhold til de sildigere) i anslag, hvor højt skulle vi anslå den? Vi kan jo dog kun anslå den i forhold til den samtidiges fordel, men hans fordel (den umiddelbare vished i streng forstand) har vi jo allerede i kapitel 4.

Vist at være tvetydig (dobbel-farefuld), og skulle yderligere gøre det i næste paragraf. Eller hvis der i den nærmeste generation havde levet et menneske, der med en tyrans magt forbandt en tyrans